

BESLUT OM SAMRÅD
BN § 201, 1997-08-21

SAMRÅD
1997-09-01--09-26

ANTAGET
BN § 222, 1997-10-09

LAGA KRAFT
1997-11-04

FALKÖPINGS
KOMMUN

OMRÅDES- BESTÄMMELSER VARTOFTA- ÅSAKA

97

27

STADSARKITEKTKONTORET 1997

Vartofta-Åsaka by

BAKGRUND

Den kunskap som går att utläsa ur kulturlandskapet och bebyggelsemiljön är värdefull för förståelsen av gångna tiders livsvillkor, seder, skick och bruk.

I den kulturhistoriska inventeringen "Hus och miljöer på Falbygden" beskrivs kommunens kulturhistoriskt värdefulla områden och byggnader på landsbygden.

Dessa objekt ligger ofta inom sådana områden som dessutom är av stort värde ur landskapsbildssynpunkt.

Enligt kommunens översiktsplan (ÖP 90) är de värdefulla kulturmiljöerna en resurs som så långt som möjligt skall bibehållas för kommande generationer.

Förändringar i markanvändning och bebyggelse bör därför ske varsamt och med stor hänsyn till de kulturhistoriska värdena.

SYFTE

All bebyggelse, oavsett ändamål, samverkar i upplevelsen av kulturmiljön och landskapet. Det är därför viktigt att även icke bygglovpliktiga åtgärder uppfyller de allmänna aktsamhetsreglerna såsom de föreskrivs i plan- och bygglagen (PBL 3:1, 3:10 och 3:12) angående t.ex. byggnaders placering, utformning, färgsättning och materialval.

BESKRIVNING

Åsaka by ligger på en småkuperad höjdrygg. Det omgivande öppna kulturlandskapet upptas av åker- och betesmarker med i huvudsak enbuskar och lövträddungar. Flera stengårdsgårdar delar in odlingslandskapet. Landskapet präglas av de mjukt skurna kullar och sänkor som skapades vid inlandsisens avsmältning. Väster om byn är en del av åsen avsatt som naturreservat.

Såväl inom som utanför det uttagna området finns flera fornlämningar vilka antyder en kontinuitet i jordbruk och bebyggelse alltsedan förhistorisk tid. Frånsett några stenåldersgravar består fornlämningarna främst av flera stora högar samt stensättningar och rösen.

Bebyggelsen består uteslutande av bondgårdar, samt kyrka och f.d. lanthandel. År 1824 enskiftades byn och 1835 flyttades ytterligare gårdar ut från bytomten sedan byn delvis brunnit ner. Intrycket av samlad by består dock, även om bybebyggelsen är utdragen längs avgränsande vägar. Tåplatsen är utskiljbar som öppen betesmark kring Åsakabäcken söder om kyrkan.

Kyrkan har ett dominerande läge på en brant terrasserad kulle ovanför den forna bytån. Den vitputsade rektangulära byggnaden med avvalmat mansardtak, fick sitt nuvarande utseende på 16- och 1700-talen. Möjligen ingår murar från en tidig medeltida byggnad. I interiören finns rester av kalkmålningar från tidigt 1600-tal. Klockstapeln av trä är faluröd och panelad. Vid kyrkan sammanstrålar flera vägar bl.a. från Vartofta gård (formad som en allé) och Slöta.

Kulturlandskapet återgår i stora drag på 1600-talets by, bl.a åkermarkens lokalisering på moränkullar kring den gamla bykärnan, samt hägnadssystem, vägnät och rester av fågator. Ett mindre område med fornåkrar finns i byns norra del.

Kring kyrkan på bytån är ännu bebyggelsen koncentrerad. Bebyggelsemönstret för övrigt är effekter av 1800-talets skiften. Vad gäller gårdsbebyggelsen är manbyggnaderna överlag från ca 1850-1930 men mer eller mindre förändrade alltsedan 1960-talet.

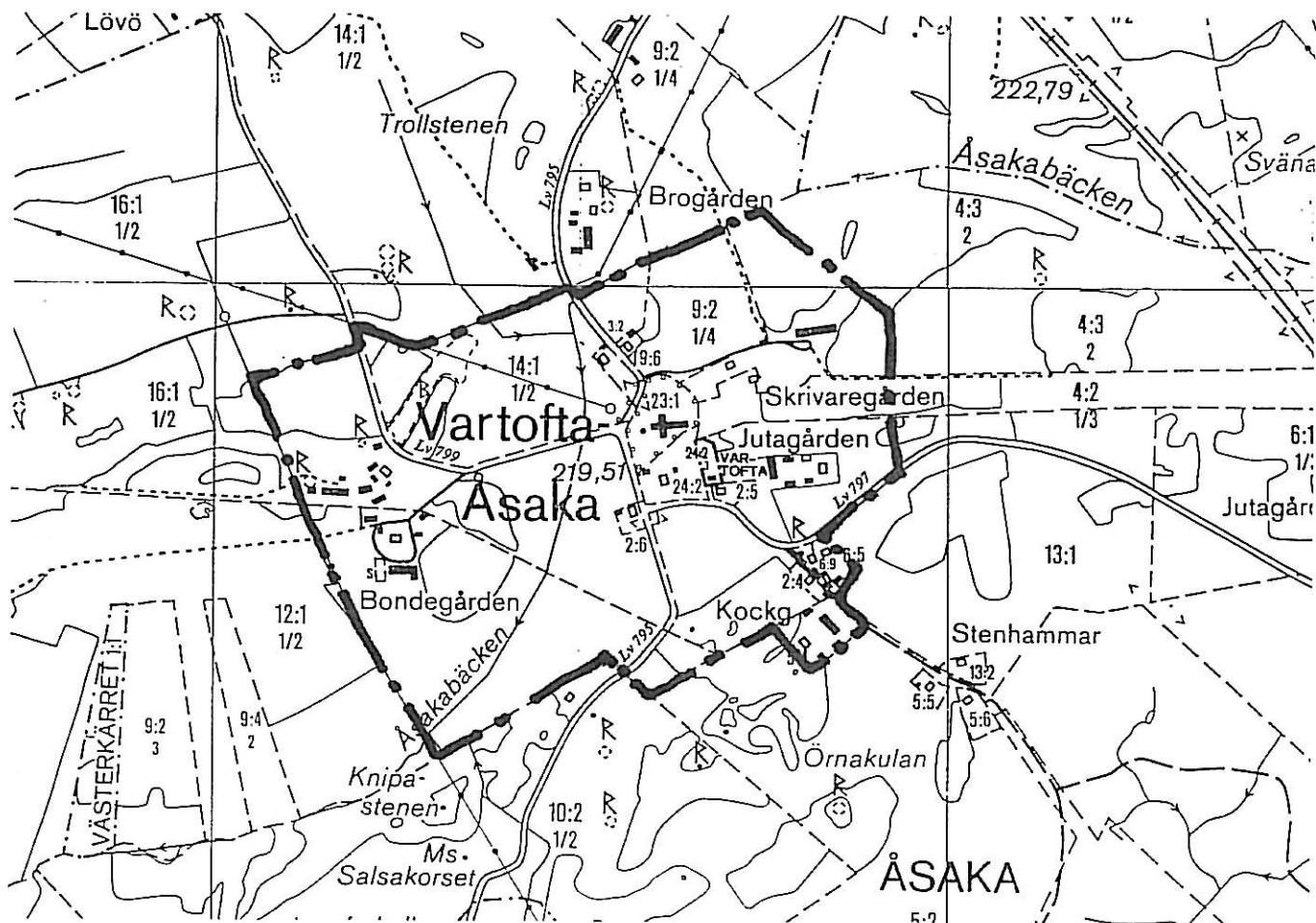
Förutom eternit är dock träpanel det vanliga fasadmaterialet. Gårdarna har samlad bebyggelse, genomgående med traditionellt utformade ekonomibygnader. Viktiga för upplevelsen av området är de stengårdsgårdar som finns kvar samt de lövträd som står längs vägarna i byn. Det överskådliga kulturlandskapet i Vartofta-Åsaka har stort kulturhistoriskt värde.

Jämfört med avgränsningen i den kulturhistoriska inventeringen har området getts en betydligt snävare avgränsning med hänsyn till områdesbestämmelsernas syfte.

SAMMANFATTNING

Kyrkan har ett dominerande läge.

Det överskådliga kulturlandskapet återgår på 1600-talets bybildning.

OMRÅDESBESTÄMMELSER

Utöver den generella bygglovplikten som gäller enligt plan- och bygglagen skall nedanstående åtgärder omfattas av lovplikt.

 Gräns för områdesbestämmelser

1 § Utökad lovplikt

1 mom

Inom på kartan markerat område utvidgas bygglovplikten till att gälla:

- uppförande av komplementbyggnader
- mindre tillbyggnader
- omfärgning av byggnad
- utbyte av fasadmateriäl
- utbyte av takmateriäl
- andra ändringar som avsevärt påverkar byggnadens yttre utseende (t.ex. byte av fönster: typ, storlek, spröjsning)

2 mom

Inom på kartan markerat område krävs även bygglov för att uppföra, bygga till eller på annat sätt utvändigt ändra ekonomibyggnader för jord- och skogsbruk.

3 mom

Inom på kartan markerat område krävs rivningslov för rivning av byggnader och andra anläggningar.

2 § Avgifter

För ansökan om bygglov som erfordras p.g.a. den utökade lovplikten skall regeln om reduktion av avgift enligt 3 § i bygglovtaxan tillämpas så att ingen avgift skall utgå.